

naravnati slovanske brezsmotrene sile v končni paralelogram sil, je omagal in zapadel mističnemu eksaltizmu. Z novo šolo slavnih štiridesetletnikov, pogumnih graditeljev nove ruske družbe z zapadnim orodjem je prišel v opreko. In veliki realisti so šli preko njega, ko je zapuščen umiral leta 1852. A kmalu se je poznalo vsem, da so pravzaprav Gogoljevi potomci: tako Turgenjevu, za katerim je celo življenje hodila Gogoljeva skrb in bojazen za ruski narod, kakor magu Dostojevskemu, nad katerim je neprestano poletaval genij patološke religioznosti, Tolstemu, ki dvomi in ne veruje več v svoje lastno delo, in Saltikovu-Ščedrinu, ki je edini v obili meri podeval Gogoljevo žolč in solze in smeh. Celi Gogolj pa je samo v — Gogolju.

Književne novosti

М. Хостникъ (M. Hostnik): Словинско-русскій словарь. Грамматика словинскаго языка. — Slovensko-ruski slovar. Gramatika slovenskega jezika. — Gorica 1901. Tiskarna Gabrščekova. 388+279 strani. 8°. Izdanje peterburškega blagotvornega občestva. — Pred par leti je izdal gosp. prof. Hostnik rusko-slovenski slovar in rusko slovnico za Slovence, pričujoča knjiga pa je namenjena Rusom, ki se hočejo učiti našega jezika. Važno je, da je knjigo založilo rusko dobrodelno društvo v Peterburgu. To dejstvo priča, da se Rusi čimdalje bolj zanimajo za druge brate Slovence. Gospod Hostnik je sestavil slovar in slovnico s svojstveno si marljivostjo. Slovar in slovnica za dva sorodna jezika ne moreta biti drugačna nego diferencialna. Slovar seveda ni popoln, a zadostuje samo za začetek tistim Rusom, ki se zanimajo za naš jezik. Razume se samo ob sebi, da bodo tudi Slovenci s pridom rabili slovensko-ruski slovar. Posebnih napak nismo zapazili. Samo to bi n. pr. čislani g. Hostnik lahko vedel, da mi Slovenci že nekaj let ne »pesnikujemo« več, nego da sedaj samo pesnimo in pesnujemo, ker smo se dodobra prepričali, da je tako boljše.

Kakor nas je pred par leti razveselil rusko-slovenski slovar s kratko slovnico, tako pozdravljamo z navdušenjem tudi slovensko-ruski slovar in slovensko slovnico za Ruse, ker nam je tudi ta knjiga živ dokaz, da na Ruskem slovanska zavednost vendar še ni čisto zaspala, nego da se probuja, čeprav to nemara nekaterim nerusko in neslovansko mislečim in čutečim tamošnjim birokratom ni pogodu... Hostnikova najnovejša knjiga ima torej velik slovansko-kulturni pomen. Rusko blagotvorneljno društvo, ki je knjigo založilo, je hotelo reči: Mi Rusi, ki nas je nad 80 milijonov, nismo pozabili, da ste vi Slovenci, ki vas je samo 1½ milijona, naši bratje. A tudi vi ne pozabite, da je ruski jezik vsakemu izobraženemu Slovencu, ako hoče veljati za pravega Slovana, potreben! . . .

Научно-литературный сборникъ. Периодическое издание „Галицко-русской Матцы“. Подъ редакціей Б. А. Дѣдицкаго 1901. Томъ I. Кнѣга I–IV. Lvov. 1901. — To je zbornik Gališko-ruske Matice, ki je bila osnovana že l. 1848. Kakor znano, pripadajo gališki Rusi k maloruskemu plemenu. Njihovo narečje se precej razlikuje od velikoruskega. Na stališču posebnega maloruskega ali ukrajinskega naroda stoje ukrajinošli in pišejo na maloruskem jeziku, ki ga govori okoli 20 milijonov ljudi. Med Malorusi pa je še druga stranka, ki poudarja in naglašča istovetnost Ukrajincev z Velikorusi s tem, da izdaje knjige in časopise v velikoruskem jeziku. In baš Gališko-ruske Matice »Zbornik« zastopa velikorusko jezično idejo v Galiciji in v Avstriji sploh, zato je to periodično izdanje važno. Sotrudniki tega zbornika niso samo gališki Malorusi, nego tudi ruski pisatelji iz Rusije — kar naj dokazuje, da je pravzaprav samo eden narod ruski. Katera stranka bode zmagala v Galiciji, ali ukrajinska ali velikoruska, o tem je še prerano govoriti. Vsekakor stoji velikoruska jezična stranka na jako visokem stališču in ima brez dvoma najboljše namene; zato nam je simpatična . . .

Vsaka knjiga tega zbornika ima znanstvene članke, kritiko in bibliografijo, povesti in pesmi — izvorno in prevedeno beletristno blago, in poročila o sejah odborovih itd. Med pisatelji srečujemo več znanih in priznanih imen. Zbornik gališko-ruske Matice zaslučuje našo pozornost; vsebina prvih štirih zvezkov lanskega leta je vseskoz izbrana. Zanimivo je, da so izvirne ruske povesti (n. pr. M. Gorkega) natisnjene z akcenti.

Zofka Kvedrova: »Odsevi.« Gabrščekova »Salonska knjižnica« IV. Gorica 1902. »Knjiga za knjigo«, to je deviza Zofke Kvedrove. Pred kratkim »Ljubezem«, zdaj zopet »Odsevi!« Vidi se, da živi pisateljica popolnoma svojemu umetniškemu poklicu.

»Odsevi« obsezajo dvajset črtic različne snovi in seveda tudi različne vrednosti.

»Talent« je nekak »Credo« Zofke Kvedrove! Včasih pa spiše kaj, kar je malce podobno »Schauder-povesti«. »Vaški roman« na pr. ima že skoro pregrozovit konec. Mož preseka svoji bolni ženi s sekuro glavo, potem mora gledati, kako ubito raztelesijo — da ga obsodijo pozneje še na vislice, je samo ob sebi umevno — a ljubico njegovo potegnejo mrtvo iz tolmana. Ali ni to skoro »gar viel des Gruseligen«? da se poslužim enkrat tudi jaz takega nemškega »floskula«, kakršnih je po mojem mnenju v »Odsevih« le preobilo. Navzlic temu pa je nemara ta povest v celi zbirki najboljša! Niti to ji ne škoduje, da ni samo »fragment«, ampak da je lepo komponirana in zaokrožena. »Vaški roman« je v posameznostih brez dvojbe posnet po življenju. Ravno tako gotovo pa je, da se v celoti ni dogodilo tako . . . Tu je kompozicija, tu je izumek, a vse to povesti ne škoduje, ker tudi to, kar je izmišljeno, popolnoma odgovarja življenju! . . In tisti notranji boj obeh bi se dal tako na kratko komaj bolje opisati. Tudi značaji so izvrstno risani. Tu se človek res lahko poglobi v duševno stanje junakov; tu je vse jasno, tu se nam zdi vse utemeljeno, logično in naravno! . .

V motivaciji pisateljica ni povsod tako srečna kakor tu. Na ta način, kakor nam popisuje pisateljica precej v prvi povesti »Kako je prišlo«, se ženska ne vda moškemu! Tudi »Vera« v istini ni nikoli eksistovala! Njena

smrt, navidezno heroična, je precej nelogična in neverjetna. Sploh se jaz ne morem otresti prepričanja, da pozna naša pisateljica bolj moško nego žensko dušo in narav. Tako se mi zdi tudi Liza v »Telegrafistki« docela nemogoč značaj, dočim rad priznavam, da je Milka v tej povesti dobro risana . . .

Vse povesti, ki so zajete iz življenja, so večinoma jako lepe. »Slepce« na pr. je pisan s pravim pesniškim zanosom in poletom; črtici »Ljubi me« in »Življenje« pa sta pisani že naravnost v poetiški zadivljenosti in ekstazi . . .

Ali se pisateljici ne zdi, da se samomori v njenih delih nekoliko prepogosto ponavljajo? Če jih seštejem vse v »Ljubezni« in »Odsevih«, jih je že precejšnje število. Nespametno je, obsojati kako povest že zaradi tega, ker se konča s samomorom. Navzlic temu je opasno za pisatelja, če se prevečkrat zateka k takemu koncu. Če se mu motivacija ne posreči popolnoma, če nas ne seznanj dovolj dobro z bolešno razpoloženostjo nesrečnikovo, se takoj sumi, da je samomor v povesti samo »deus ex machina«! . . .

Da ima naša pisateljica izredno spretno pero, da piše gladko kakor le malo naših pisateljev, je znano. Toda včasih postane premnogobesedna. Dostikrat se izraža nekam čudno, družji epiteta, ki skoro izključujejo drug drugega po svojem pomenu, in semtertja zapiše popolnoma ravnodušno celo kak nezmisel. Zgledov zaradi pomanjkanja prostora ne morem navajati. Temu vzrok pa je pač samo to, ker piše pisateljica prenašlo, ker nam ima preveč povedati, ker kar vre in kipi v njeni glavi in njenih prsih! No, to so malenkosti, ki ravno tako malo zatemnjujejo vrednost podarjene nam knjige kakor obile jezične, stilistične in tiskovne hibe. Večina čitateljev vsega tega niti zapazila ne bo, ker jim pojde preveč v slast to, kar jim ponuja pisateljica v svojih delih.

Gospodična Zofka Kvedrova je s to svojo knjigo iznova dokazala, da je ena najboljših naših pisateljskih moči, zato pač zasluži, da jo vsestransko podpiramo in pridno kupujemo njene knjige! . . . *Dr. Fr. Zbašnik.*

Hrvatskih narodnih pripovijedaka knjiga II. Narodne pripovijetke iz grada Karlovca, sela Lokava, Delnica i trgovišta Vrbovskoga. Sabrao R. Strohal, ravnatelj kr. velike realne gimnazije v Rakovcu. Prodaje se po K 240. U Karlovcu. Tisak P. L. Weisera, a trošak sabiratelja. 1901. —

Že l. 1886. je izdal učeni pisatelj prvo knjigo hrv. narodnih pripovedek, in sicer iz Sela Stative blizu Karlovca, ter je tudi o stativskem narečju temeljito razpravljal v petih izvestjih kr. velike realne gimnazije v Rakovcu (1887. do 1891.). Leta 1895. je prinesla 124. knjiga »Rada« jugoslav. akademije njegovo jezikovno razpravo »Osobine današnjega riječkoga narječja,« a 146. in 148. knjiga »Rada«, ki izide kmalu, prineseta njegovo najnovejšo razpravo »Jezične osobine u kotaru karlovačkom«. Ali Strohal, ki je tudi dopisujoči član »Jugoslav. akademije«, ni samo temeljit in marljiv raziskovalec narečja, ampak tudi natančen in povsem zanesljiv nabiralec narodnih pripovedek, katerih je pod gornjim naslovom izdal sedaj že drugo knjigo.

Slovinci so, kakor mi je znano, radi čitali Valjavčeve nar. pripovedke nabrane v Varaždinu in njegovih okolici. Gotovo jim bodo ugajale tudi Strohalove v kajkavskem in čakavskem narečju, ker imajo izredno zanimivo vsebino in ker jih je marljivi nabiratelj kot strokovnjak vestno pobeležil, tako

da bodo tudi jezikoslovcem prav zanesljiva in dobrodošla podlaga. Tudi tistim, kateri hočejo gledati in raziskovati bogato življenje v skrivnostni in tihi delavnici narodove duše, dajejo te pripovedke bogato tvarino. Pripovedkam je pridejan instruktiven predgovor, ime pripovedovalca, njegova starost in stan ter slovar manj znanih besed. Knjigo Slovincem prav toplo priporočamo.

Prof. Mijo Vamberger.

Slovenska zemlja, IV. del: Vojvodina Kranjska. Prirodnoznanstvi, politični in kulturni opis (33 podob), str. VI. + 268. Izdala »Slovenska Matica« 1901. Po dolgem čakanju se bodo Slovenci gotovo razveselili te velezanimive knjige. Podpisani mora prof. Orožnu odkritosrčno hvaležen biti, da ga je »razbremenil«; s početka je bil za to namenjen upokojeni prof. Viljem Urbas, ki pa je med tem umrl l. 1900 v Gradcu. Tudi Orožnov opis je ostal zvest prvotni osnovi, tako da se lahko reče, da je »Slovenska zemlja« enotno delo. K temu opisu imamo le nekaj malo opomb pridati. Kdor gosp. pisatelja pozna, bo koj razumel, zakaj so gore tako natančno opisane in zakaj je v knjigi toliko slik planinskih koč (na Dolenjsko se premalo ozira). Neodpušljivo pa je, da ne najdemo nobene, vsaj pregledne slike glavnega mesta Ljubljane, ko imamo dandanašnji najrazličnejših razglednic kar čez glavo! Poleg Savice bi bil vsaj še Peričnik zaslužil svojo podobo. Zaradi oči naj bi se slike nekoliko enakomerneje razdelile, saj če pride kje kaka slika na drugem mestu, nego se govori o dotičnem predmetu, se lahko pod njo zapiše stran, kje se o njem piše. Trditev, da stoji Kranjska pod »enim knezoškofom«, ni točna (prim. »Lj. Zvon«, 1900, str. 190).

Kot posameznost treba pripomniti, da ne pričajo same pripovedke o jezerih, da je nekdanj velik del Gorenjskega stal pod vodo, nego tudi okamenine morskih živali. Izraz »Ljubljanska ravnina« naj bi se ne rabil, ker je že Simoni vpeljal termin »Gorenjska kotlina«. Ljubljansko mesto ima svoj poseben »pravilnik«. »Mestopis« (krajepis) marsikomu lahko napačno misel vdahne. Pri nadmorski višini Ljubljane bi bilo dobro opozoriti, da se kota 292 m tiče le Glavnega trga. Nekaj je tudi protislovij v pisavi, n. pr. Otočec (str. 207.), po »Otočice« (pravilno) str. 208. Višje gimnazije na Kranjskem faktično niso dvojezične, nego od V. razreda dalje so vse samo nemške.

Simon Rutar.

Dostavek uredništva. V »Uvodu« — natisnjenem notabene brez stranskih števil! — našteva gosp. prof. Orožen nekaj slavnih Kranjcev rekoč: . . . »imenujemo le: barona Valvasorja in Vego Oglarja, Kopitarja in grofa Koprivo (Caprivi).«

Mislimo, da bi bil g. Orožen namesto grofa Caprivija, ki nas Slovence toliko briga kakor kak pruski junker, lahko našel kakega slavnejšega Kranjca! Na primer Trubarja, Dalmatina, Bohoriča, Vodnika, Prešerna, Stritarja, Levstika i. dr.!

To so naši ljudje, slovenski možje, in Kranjska dežela je po uradni statistiki s 94% slovenska dežela! Kadar bodo opisovali Kranjsko deželo Nemci, naj imenujejo v božjem imenu tudi Caprivija, Auersperga, Lamberga in še druge nemške in ponemčene aristokrate! »Slovenska zemlja« pa se izdaje za Slovence in ti morajo poznati najprej svoje ljudi.

Zahtevamo, da se postavljajo gospodje pisatelji pri naslednjih zvezkih »Slovenske zemlje« pogumneje na odločno narodno-slovensko stališče!

Dr. Juraj Vrbanić: Kratka uputa v narodno gospodarstvo. Zagreb. 1902. — To je naslov drobnj, 47 str. male oblike obsegajoči knjižici, katero je spisal dr. Juraj Vrbanić in ž njo ustregel najširšim slojem hrvaškega naroda. Pisatelj kratko in jedrnato razlaga gospodarske pojme in zakonc, jasno tolmači, kako se razvija gospodarsko življenje, tako da lahko vsakdo, kdor je prečital to knjižico, s pridom čita gospodarske članke. Tudi pri nas je tako, da širši krogi gospodarskih spisov niti ne čitajo, ker jih ne umejo. Z Vrbanićevo »uputo« (napotkom) ali navodilom razvozlaš si lahko vse pojme. Pisatelj govori o potrebščini, imovini, gospodarstvu, proizvodstvu, prometu, dohodku, strošku in o državnem gospodarstvu. Navedimo samo še to, da na pr. jasno tolmači, kaj je cena, monopol, denar, vrednota (valuta), banke, hranilnice, posojilnice itd., torej razlaga vse, kar mora vedeti danes vsak človek. Tako navodilo bi dobro došlo tudi našemu ljudstvu, zlasti naši mladini ga dajmo, da bode vedela, kaj je svet in življenje, in da se nauči zgodaj pojmiti in se pripraviti na borbo in tekmovanje, ki se vrši v gospodarskem življenju. — »Kratka uputa« se dobiva pri »Knjižari Dioničke tiskare u Zagrebu«. Cena 80 vin. *A. Trstenjak.*

Prešernova oda »Zdravica« na Ruskem. Iz Petrokova na Ruskem nam je poslal g. A. N. Sirotinin kompozicijo Prešernove »Zdravice«. Uglasbil je pesem g. H. Grozdov za moški zbor à capella za štiri grla, seveda na ruski prevod Koršev. Ta vest nam priča, da krasna Prešernova oda elektrizuje tudi brate Ruse, saj pa tudi Koršev prevod nikakor ne zaostaje za slovenskim izvirnikom. Glasbeniki, katerim smo pokazali skladbo, pravijo, da je g. Grozdov ustvaril lepo kompozicijo, ki se brez dvoma omili Rusom.

Prešernova »Zdravica« je tako lepa, da bi morali slovenski komponisti tekmovati med seboj, kdo bi ji zložil najlepši, najprikladnejši napev.

Umetniške razstave v Pragi. 1. aprila se je otvorila 7. razstava, a vendar doslej nista niti »Manes« niti »Jednota umělců výtvarných« priredila svoje vsakoletne izložbe. Kakor se sliši, nameravajo tudi nekateri hrvaški slikarji prirediti svojo posebno izložbo. Umetniško življenje postaja od leta do leta živahnje in v publiki se opaža vedno večje zanimanje.

V začetku zimske sezone se je otvorila posmrtna izložba slik Otokarja Lebede. Cvetoča veja, odlomljena od stebila, je na katalogu lepo simbolizirala kratko, toliko obetajoče, a tako brzo strto življenje mladega umetnika, ki je v lanski pomladi v svojem štiriindvajsetem letu sam napravil črto pod svoja dela. Fino čuteč pokrajinar je ljubil daljne razglede, široka polja, polne, sanjave barve poletja. S smelo, široko tehniko, z briljantnimi, kipečimi, a vendar deli-